

Informatyzacja postępowania cywilnego po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 7.7.2019 r.

Od 8.9.2016 r. weszły w życie przepisy ustawy z 10.7.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹. Ważnym przedmiotem zmian w Kodeksie postępowania cywilnego są przepisy odnoszące się do informatyzacji postępowania cywilnego. Częściowo mają one związek ze zmianami w Kodeksie cywilnym (zmiany dotyczą pojęcia dokumentu), co musiało się przełożyć na zmiany także w regulacjach związanych z przeprowadzeniem dowodu z dokumentu w procesie cywilnym. Ostatnia nowelizacja w zakresie procedury cywilnej z 4.7.2019 r. także odnosi się do informatyzacji postępowania cywilnego, choć w nieznacznym zakresie. Konieczne jest jednak omówienie tej części obszernej nowelizacji w celu ustalenia, czy obecnie ustawodawca istotnie zmodyfikował kierunek zmian informatycznych procedury cywilnej, wprowadzony w 2016 r. (w wyniku nowelizacji z 2015 r.).

Nowela procedury cywilnej z 2015 r. dotyczyła wielu kwestii związanych z postępowaniem rozpoznawczym, egzekucyjnym. I tak, należy wskazać, że przepis art. 9 § 2 ZmKC15 przewiduje, że rozpoznanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt. Treść protokołów i pism może być także udostępniona w postaci elektronicznej za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe (system teleinformatyczny) albo innego systemu teleinformatycznego służącego udostępnieniu tych protokołów lub pism. Przepis ten daje możliwość dostępu do akt sprawy, które już obecnie mogą mieć postać częściowo elektronicznej, lub dostępu do informacji o sprawie w postaci elektronicznej. Wszystkie sądy w Polsce ustanowiły bowiem

¹ Dz.U. z 2015 r. poz. 1311 ze zm., dalej: ZmKC15.

możliwość przeglądania informacji o sprawie przez Internet i w ten sposób strona może uzyskać dostęp do protokołu z rozprawy, także wówczas, gdy został sporządzony elektronicznie, zgodnie z art. 157 KPC. Przepis ten pozwoli także stronie, w sytuacji wniesienia pisma procesowego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, na uzyskanie dostępu do akt sprawy za pośrednictwem tego systemu.

Nowela KPC z 2019 r.² dokonała zmiany art. 9 (dodając art. 9¹) w ten sposób, że obecnie nie jest wymagane zezwolenie sądu na utrwalenie przez strony lub uczestników postępowania przebiegu posiedzeń sądowych i innych czynności sądowych, przy których są obecni, za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk. Strony i uczestnicy postępowania mają jedynie obowiązek uprzedzić sąd o zamiarze utrwalenia przebiegu posiedzenia lub innej czynności sądowej za pomocą tych urządzeń. Jednocześnie sąd może zakazać stronie lub uczestnikowi postępowania utrwalenia przebiegu posiedzenia lub innej czynności lub jego część odbywa się przy drzwiach zamkniętych lub sprzeciwia się temu względ na prawidłowość postępowania. Możliwość samodzielnego utrwalania przebiegu posiedzenia jawnego została zatem wprowadzona do KPC już w noweli z 2015 r. Przepis art. 9¹ w brzmieniu ustalonym w ZmKPC19 poszerza krąg osób mogących samodzielnie utrzymywać posiedzenie sądowe, a zatem już nie tylko strony, ale także uczestnicy postępowania mogą to czynić, i ponadto poszerza zakres przedmiotowy tego uprawnienia procesowego o inne czynności sądowe, w których strony lub uczestnicy postępowania biorą udział (a nie jedynie posiedzenia sądowe). Dokonując tej zmiany, ustawodawca zdecydował się na uchylenie przepisu art. 162¹ KPC i umieszczenie pełnej regulacji w art. 9¹ KPC. Obecnie zatem strona nie musi już uzyskać zgody sądu na utrwalenie „prywatne” przebiegu posiedzenia sądowego lub czynności sądowej, a jedynie uprzedzić sąd o zamiarze takiej czynności. Sąd zakazuje takiego utrwalenia w przypadku, gdy sprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych (np. sprawa o rozwód) lub sprzeciwia się temu względ na prawidłowość postępowania. Zakres rejestracji natomiast pozostał bez zmian w stosunku do regulacji z 2015 r., czyli strony i obecnie uczestnicy postępowania mogą utrzymywać jedynie dźwięk, a nie obraz i dźwięk. Należy wskazać, że zakres rejestracji został ograniczony z uwagi na obawę: „że prywatna rejestracja obrazu narażałaby bowiem obecnych na naruszenie dóbr osobistych w postaci wizerunku, a Skarb Państwa na odpowiedzialność odszkodowawczą z tego tytułu”³. Słusznie podkreśla się jednak w doktrynie, że głos także jest dobrem osobistym i podlega takiej samej ochronie jak wizerunek osoby⁴. Przepis § 3 art. 9¹ KPC prze-

² Dz.U. z 2019 r. poz. 1469 ze zm., dalej: ZmKPC19.

³ Uzasadnienie Druku sejmowego Nr 3137, Sejmu RP VIII kadencji, s. 131.

⁴ A. Zalesińska, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Warszawa 2019, s. 8; por. wyr. SA w Gdańsku z 21.6.1991 r., I ACr 127/91, niepubl.

widuje wyłącznie możliwości nagrywania prywatnego posiedzenia jawnego, które odbywa się w całości lub w części przy drzwiach zamkniętych zgodnie z art. 153 KPC. Chodzi tu zatem o posiedzenia o ograniczonej jawności postępowania. Wówczas bowiem na takie posiedzenie wstęp mają jedynie osoby wskazane w art. 154 KPC i dlatego ustawodawca podjął obecnie decyzję, aby takie posiedzenia nie były rejestrowane przez strony czy uczestników postępowania, gdzie na gruncie jeszcze art. 162¹ KPC nie było takiego ograniczenia, ale w doktrynie pojawiły się głosy, że odbycie się posiedzenia jawnego przy drzwiach zamkniętych stanowi jedną z przyczyn mieszczących się w pojęciu „przez wzgląd na prawidłowość postępowania”⁵. Natomiast do drugiej przesłanki mogącej wykluczyć możliwość rejestracji prywatnej posiedzenia można zaliczyć np. negatywny wpływ urządzenia rejestrującego na działanie sądowego systemu utrwalania przebiegu posiedzenia jawnego, czy z powodu zakłócenia porządku w trakcie posiedzenia sądowego lub poszczególnych czynności sądowych, np. przez wykorzystanie urządzeń rejestrujących wymagających instalacji oprogramowania, konfiguracji, co może wywołać zwłokę. Sąd w tej sprawie wydaje postanowienia zakazujące rejestracji prywatnej i stronie lub uczestnikowi postępowania nie przysługuje w tym zakresie żaden środek zaskarżenia. Oczywiście w razie kontroli instancyjnej orzeczenia wydanego co do *meritum*, strona lub uczestnik postępowania, na zasadach ogólnych, może zaskarżyć także wydanie takiego postanowienia na podstawie art. 380 KPC⁶.

Konsekwencją zmian w KC z 2015 r. dotyczących dokumentu, jego definicji oraz nowych form czynności prawnych (dokumentowej i elektronicznej), były także zmiany w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie dowodu z dokumentu. Dowód z dokumentu został uregulowany w Oddziale 2 „Dokumenty” w dziale regulującym przeprowadzenie dowodów, przy czym na podstawie art. 243¹ KPC przepisy o dowodzie z dokumentu (niniejszego oddziału) stosować się będą do dokumentów zawierających tekst, umożliwiających ustalenie ich wystawców. Czyli chodzi tu o dokumenty zawierające tekst, niezależnie od tego, na jakim nośniku zostały one utrwalone. Zresztą ustawodawca dość konsekwentnie posługuje się takim rozróżnieniem, jak dokumenty w postaci papierowej i w postaci elektronicznej. Nie nawiązuje do formy czynności prawnych, gdzie, jak wyżej wskazano, odróżnia się już formę pisemną od elektronicznej. Forma dokumentowa natomiast może mieć postać papierową lub postać elektroniczną (e-mail z oświadczeniem woli)⁷. Kodeks postępowania cywilnego zawiera także definicję dokumentu urzędowego i prywatnego,

⁵ E. Rudkowska-Ząbczyk, w: E. Marszałkowska-Krześ (red.), Kodeks postępowania cywilnego, Legalis 2019.

⁶ A. Zalesińska, Kodeks postępowania cywilnego, 2019, s. 9.

⁷ B. Kaczmarek, Moc dowodowa dokumentu elektronicznego w postępowaniu cywilnym – polemika, Monitor Prawniczy 2008, Nr 5, s. 248–252; por. także E. Marszałkowska-Krześ, E. Rudkowska-Ząbczyk, Dowód z dokumentu w świetle projektowanych zmian Kodeksu cywilnego, w: Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci prof. E. Gniewka, Warszawa 2010, s. 356.

ale nie wskazuje, w jakiej formie mają być sporządzone te dokumenty (pisemnej, elektronicznej), a jedynie odsyła do przepisów szczególnych regulujących sporządzanie dokumentów urzędowych. Nadal dokumenty te różnią się od siebie mocą dowodową, co wynika z art. 244 i 245 KPC. Zmianie ulega natomiast przepis art. 254 KPC, który został uzupełniony o formę elektroniczną, czyli dokument prywatny sporządzony w formie pisemnej albo elektronicznej, który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Jak widać, ustawodawca nie przewidział domniemania wynikającego z tego przepisu dla dokumentów prywatnych sporządzonych w formie dokumentowej. Powodem takiego unormowania jest brak podpisu w dokumencie stwierdzających złożenie oświadczenia woli, niezależnie od tego, jaką postać będzie miał podpis (własnoręczny, elektroniczny, równoważny własnoręcznemu)⁸. Domniemanie pochodzenia oświadczenia woli zawartego w dokumencie prywatnym od osoby, która go podpisała, oznacza, że oświadczenie zostało złożone przez wystawcę tego dokumentu. Nie można jednak z takiego oświadczenia wywodzić, że jest ono zgodne z prawdą⁹. Niekiedy domniemanie to jest utożsamiane z domniemaniem prawdziwości, autentyczności dokumentu¹⁰. Przyjmuje się także, że domniemanie zgodności z prawdą dokumentu i jego pochodzenia różnią się od siebie. W szczególności może dojść do sytuacji, gdy osoba podpisała dokument bez treści (*in blanco*), a osoba, która dokument wypełniła treścią inną niż pierwotne porozumienie, nie może powoływać się na domniemanie pochodzenia oświadczenia od osoby, która złożyła podpis pod tym dokumentem¹¹. Powracając do kwestii pozbawienia dokumentu prywatnego sporządzonego w formie dokumentowej takiego domniemania, powoduje to, że strona powołująca się na taki dokument nie będzie chroniona takim domniemaniem, czyli w sytuacji zaprzeczenia przez stronę przeciwną pochodzenia takiego dokumentu, będzie musiała je udowodnić. Jeżeli zatem oświadczenie woli zostało złożone za pośrednictwem poczty elektronicznej, to konieczne będzie wykazanie, że zostało wysłane ze skrzynki

⁸ Nawet gdy można zidentyfikować autora oświadczenia woli – sporządzonego w formie dokumentowej – to nie będzie istniało domniemanie z art. 245 KPC. W przypadku zaś braku podpisu własnoręcznego czy elektronicznego z art. 78¹ KC, czy w braku możliwości zidentyfikowania autora oświadczenia woli, mamy do czynienia z anonimem, który nie może być dowodem. Co do ostatniej kwestii zob. więcej *K. Knoppek*, Dokument w procesie cywilnym, Poznań 1993, s. 115; wyr. SN z 9.12.1980 r., II URN 171/80, SP 1981, z. 7, poz. 126; *W. Siedlecki*, Głosa do wyr. SN z 9.12.1980 r., OSPiKA 1981, z. 7–8, poz. 126. Jednak istnieje także pogląd, że anonim jest dokumentem, ale nie może być dowodem w procesie cywilnym – tak *T. Ereciński*, Z problematyki dowodu z dokumentów w sądowym postępowaniu cywilnym, w: Studia z prawa postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Zbigniewa Resicha, Warszawa 1985, s. 76.

⁹ Post. SN z 15.4.1982 r., III CRN 65/82, Legalis.

¹⁰ *W. Berutowicz*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1974, s. 146; *W. Siedlecki*, Postępowanie cywilne. Zarys wykładu, Warszawa 1987, s. 263; *E. Rudkowska-Ząbczyk*, Dowody w postępowaniu cywilnym, w: *Ł. Błaszczak, K. Markiewicz* (red.), Dowody w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2010, s. 142.

¹¹ *B. Kaczmarek-Templin*, Dowód z dokumentu elektronicznego w procesie cywilnym, Warszawa 2012, s. 135–136.

nadawczej określonej osoby, w czasie, w którym miała ona dostęp do Internetu. Ewentualnie, że wiadomość została wysłana z komputera, którego numer IP można wykazać, pozostającego pod kontrolą tej osoby, w czasie jej emisji.

Nowelizacja z 2015 r. wprowadziła także przeprowadzenie dowodu z innego dokumentu niż ten, o którym mowa w art. 243¹ KPC, czyli z dokumentu niezawierającego tekstu. Przepis art. 308 KPC stanowi bowiem, że: „dowód z innych dokumentów niż wymienione w art. 243¹ KPC, w szczególności zawierających zapis obrazu, dźwięku albo obrazu i dźwięku, sąd przeprowadza, stosując odpowiednio przepisy o dowodzie z oględzin oraz o dowodzie z dokumentów”. Przepis ten odnosi się zatem do tych dokumentów (w rozumieniu art. 77³ KC), które jednak nie zawierają treści w postaci tekstu. Coraz więcej oświadczeń woli i wiedzy sporządzanych jest bowiem w inny sposób, a mianowicie – przy użyciu nowoczesnych środków technicznych, czyli najczęściej nagrania audialnego czy audio-wideo. W przypadku takich dokumentów należy odpowiednio stosować przepisy o dowodzie z oględzin i dowodzie z dokumentów¹².

Nowela KPC z 2019 r. także zreformowała przepisy o dowodach i postępowaniu dowodowym. I tak, w art. 243² KPC stanowi się, że dokumenty znajdujące się w aktach sprawy lub do nich dołączone stanowią dowody bez wydawania odrębnego postanowienia. Pomijając dowód z takiego dokumentu, sąd wydaje postanowienie. Zmiana ta dotyczy pozornie jedynie kwestii konieczności wydania „pozytywnego” postanowienia w przedmiocie wniosku dowodowego, którego przedmiotem jest dokument, o którym mowa w art. 243² KPC. Chodziło, według uzasadnienia projektu nowelizacji KPC (druk sejmowy Nr 3137, Sejm RP VIII kadencji), o ograniczenie liczby czynności podejmowanych przez sąd w tym zakresie (w celu dopuszczenia dowodu z dokumentu), jakie się wykonuje w stosunku do dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy lub do nich dołączonych. Chodzi o to, aby odciążyć sąd od konieczności dwukrotnego odczytywania dowodów – raz w celu podjęcia decyzji, czy dowód dopuścić, a potem już w celu jego przeprowadzenia. W doktrynie podkreśla się, że – biorąc pod uwagę motywy ustawodawcy – brak w tym miejscu konsekwencji, ponieważ w przypadku odmowy dopuszczenia dowodu, konieczne jest przecież odczytanie dokumentu, który następnie będzie pominięty. Należy też pamiętać, że postanowienie dowodowe wydaje się także na podstawie planu rozprawy, na mocy art. 205⁹ § 1 zd. 1 KPC. W innych przypadkach sąd wypowiada się co do dowodów jedynie w ustnych motywach rozstrzygnięcia lub w uzasadnieniu wyroku.

Ciekawa zmiana została wprowadzona także w postępowaniu gospodarczym, które zostało przywrócone na mocy omawianej noweli KPC z 2019 r. Przepis art. 458¹⁰ KPC stanowi, że dowód z zeznań świadków sąd może do-

¹² B. Kaczmarek-Templin, Dowód z dokumentu elektronicznego, s. 169 i n.

puścić jedynie wtedy, gdy po wyczerpaniu innych środków dowodowych lub w przypadku ich braku pozostały niewyjaśnione fakty, które pozostają istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. *Ratio legis* tego przepisu jest ograniczenie do dowodów osobowych, jakimi są dowody z zeznań świadków. Chodzi o uzyskanie większej szybkości postępowania cywilnego, które może się zakończyć w terminie instrukcyjnym wskazywanym przez art. 458⁸ § 4 KPC (6 miesięcy). Przepis ten łamie zasadę równorzędności środków dowodowych, która nie pozwala na przyznanie danemu środkowi dowodowemu szczególnego znaczenia dowodowego. Oznacza to, że to od oceny sądu będzie zależało, czy przy zaistnieniu przesłanek, będzie można dopuścić dowód z przesłuchania świadków, czy też stron. Sąd zatem powinien dokonać oceny, czy po wyczerpaniu innych zaoferowanych przez strony środków dowodowych pozostają jeszcze fakty niewyjaśnione wymagające przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków czy przesłuchania stron. Przepis nie wskazuje, o jakie środki dowodowe chodzi, które zostały już przeprowadzone przez sąd, a mimo tego brak jest wyjaśnienia wszystkich istotnych kwestii dotyczących faktów. Pod pojęciem „innych środków dowodowych” z art. 299 i 458¹⁰ KPC należy rozumieć te, które zawarte są w Oddziale 7 Rozdziału 2 Działu III KPC zatytułowanym „Inne środki dowodowe”, do których należy zaliczyć grupowe badanie krwi (art. 305 KPC), urządzenia utrwalające (art. 308 KPC) oraz wszelkie inne niewymienione środki dowodowe (art. 309 KPC). Ponadto przez pojęcie „inne środki dowodowe” należy rozumieć także wszelkie wcześniej przeprowadzone środki dowodowe, do których należą przede wszystkim dowody z dokumentów. Do tych dokumentów należą zatem zarówno te, o których mowa w art. 243¹ KPC, czyli dokumenty zawierające tekst, co do których można ustalić ich autorów, oraz dokumenty, które nie zawierają tekstu, a treść jest utrwalona w inny sposób, np. za pomocą nagrania audio-wideo lub w inny sposób. Można zatem rozważyć sytuację, gdy dowody w postaci nagrania audio czy audio-wideo będą przeprowadzone w postępowaniu gospodarczym, podobnie jak dokumenty zawierające tekst i umożliwiające ustalenie ich wystawców, a nie zostaną nadal wyjaśnione istotne dla sprawy okoliczności i to dopiero spowoduje konieczność oceny przez sąd, czy przeprowadzić dowód z zeznań świadków.

Przepis art. 458¹¹ KPC z kolei odnosi się do udowodnienia przez stronę czynności strony, w szczególności oświadczenia woli, oświadczenia wiedzy, z którą prawo łączy nabycie, utratę lub zmianę uprawnienia w zakresie danego stosunku prawnego. Czynność ta może być wykazana tylko dokumentem, o którym mowa w art. 77³ KC, chyba że strona wykaże, że nie może przedstawić dokumentu z przyczyn od niej niezależnych. Przepis ten dotyczy zatem dokumentowania oświadczeń woli lub wiedzy wywołujących skutki w sferze praw podmiotowych podmiotów będących stronami procesu gospodarczego. Zatem oświadczenia woli czy wiedzy strony, w procesie gospodarczym, aby były skuteczne, muszą być potwierdzone dokumentami z art. 77³ KC. Przypo-

mniej należy, że przepis ten przewiduje bardzo szeroką definicję dokumentu. Jest nim bowiem każdy nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią. Stąd też nie ma tutaj żadnego ograniczenia, czy chodzi o dokument w rozumieniu art. 243¹ KC, ponieważ może to być każdy dokument, w tym elektroniczny (e-mail, strona internetowa, wiadomości z komunikatorów elektronicznych, informacje zawarte w chmurze obliczeniowej, w *blockchain* itd.). W wielu przypadkach przeprowadzenie takiego dowodu wymagać będzie przeprowadzenia oględzin przy udziale biegłego z zakresu informatyki lub nawet opinii biegłego. Nie ma wątpliwości, że ustawodawcy, który przecież zmierza do przyspieszenia postępowania gospodarczego, nie chodzi o te inne dokumenty, poza tymi z art. 243¹ KC.

W postępowaniu egzekucyjnym ustawodawca przewidział także posłużenie się dokumentem dla wykazania przez wierzyciela w sprawie o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, że doszło do przerwania terminu przedawnienia. Przepis art. 782¹ § 1 pkt 2 KPC stanowi bowiem, że sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności, jeżeli z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie uległo przedawnieniu, chyba że wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia. Przepis ten jednak nie precyzuje, o jaki dokument może chodzić, stąd wniosek, że wierzyciel może wykazać tę okoliczność faktyczną (fakt) każdym dokumentem, czyli tym, o którym mowa w art. 243¹ KC (zawierającym tekst i umożliwiającym identyfikację wystawcy), oraz tym, o którym mowa w art. 308 KPC, o ile wynika z niego okoliczność wymieniona w art. 123 KC. Na marginesie tych rozważań należy jedynie wskazać, że przepis ten jest bardzo nieprecyzyjny i będzie budził w praktyce duże wątpliwości. Nie precyzuje on bowiem, czy odmowa nadania klauzuli wykonalności dotyczyć będzie każdego przypadku przedawnienia roszczenia, np. w sprawach o roszczenia pomiędzy przedsiębiorcami, bądź w obrocie powszechnym, czy może jedynie w sprawach o roszczenia przeciwko konsumentowi w sporze z przedsiębiorcą, na podstawie art. 117 § 2¹ KC. W doktrynie formułowany jest pogląd, że przedawnienie może być uwzględnione przez sąd w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności jedynie w stosunku do roszczenia przeciwko konsumentowi, w innych przypadkach przepisy prawa materialnego pozwalają na uwzględnienie przedawnienia jedynie na zarzut dłużnika. Przepisy prawa materialnego nie mogą bowiem być korygowane przez przepisy prawa cywilnego procesowego¹³. Podobnie, powołuje się na dokument przepis art. 797 § 1¹ KPC, który nakłada na komornika sądowego obowiązek badania, czy roszczenie stwierdzone tytułem wykonawczym nie uległo przedawnieniu. Wierzyciel ma obowiązek przedłożyć dokument,

¹³ Z. Woźniak, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, s. 446–447.

z którego wynika, że doszło do przerwania biegu przedawnienia. Ustawodawca nie wskazał, o przedawnienie jakiego roszczenia chodzi w tym przepisie – czy tego przeciwko konsumentowi, uwzględnianego z urzędu na podstawie art. 117 § 1¹ KC, czy może także innych roszczeń w sporach pomiędzy przedsiębiorcami, bądź w obrocie powszechnym. Ponadto, nie wskazano, jakim dokumentem wierzyciel ma wykazywać, że doszło do przerwania przedawnienia, a zatem uwagi dotyczące art. 782¹ KPC są także aktualne.

Nowela KPC z 2015 r. zawierała także dalszą ewolucję utrwalania przebiegu posiedzenia jawnego. Protokół elektroniczny od 2012 r. rozpoczął swoje funkcjonowanie w sądach powszechnych na mocy nowelizacji z 29.4.2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego¹⁴. Wtedy to do polskiego porządku prawnego, wzorem ustawodawstw państw europejskich¹⁵, została wprowadzona nowa postać protokołu sądowego. Zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisów zasadą jest utrwalanie przebiegu posiedzenia jawnego za pomocą urządzeń i środków technicznych umożliwiających rejestrację dźwięku albo obrazu i dźwięku. Przyjęło się, żeby nowy sposób utrwalania przebiegu posiedzenia sądowego nazywać „protokołem elektronicznym”. Termin ten nie jest jednak w pełni adekwatny, gdyż rejestracja w postaci zapisu fonicznego lub audiowizualnego nie stanowi nowej formy utrwalania przebiegu postępowania, zmianie ulega jedynie postać protokołu. Wspomniana nowelizacja stanowi jedną z najbardziej radykalnych zmian w przepisach procedury cywilnej, jaka miała miejsce w ciągu ostatnich kilku lat. Jakkolwiek wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych nie stanowi *novum* w polskim sądownictwie¹⁶, to niewątpliwie elektroniczna postać protokołu jest pierwszym tak poważnym przedsięwzięciem. W efekcie w ciągu najbliższych kilku lat istotnej przemianie ulegnie sposób prowadzenia posiedzeń jawnych na wszystkich salach sądowych, których stałym elementem staną się kamery, mikrofony oraz ekrany, czyli sprzęt niezbędny do rejestracji przebiegu posie-

¹⁴ Dz.U. Nr 108, poz. 684. Zob. także Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, druk sejmowy Nr 2870, Sejmu VI kadencji.

¹⁵ Tytułem przykładu można wskazać Wielką Brytanię, Finlandię, Estonię, Niemcy, Włochy oraz Hiszpanię, por. *A. Zalesińska*, Nagrywanie przebiegu posiedzenia jawnego jako alternatywna metoda protokołowania, w: *J. Gołaczyński* (red.), Informatyzacja postępowania sądowego i administracji publicznej, Warszawa 2010, s. 107–121; zob. więcej *J. Gołaczyński* (red.), Protokół elektroniczny szansa na transparentny i szybki proces, Warszawa 2015.

¹⁶ Ustawa z 24.5.2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554) wprowadziła możliwość składania pism procesowych na elektronicznych nośnikach danych, aczkolwiek z uwagi na fakt, iż nigdy nie zostały wydane przepisy wykonawcze, regulacja ta ma marginalne znaczenie. Natomiast ustawą z 9.1.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnych i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 26, poz. 156) zostało powołane do życia elektroniczne postępowanie upominawcze (EPU). Jest to jednak postępowanie odrębne o charakterze fakultatywnym, dla którego właściwy rzeczowo i miejscowo jest jeden wydział Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie.

dzenia, przeprowadzania dowodu na odległość, a w przyszłości być może także rozprawy na odległość.

Zgodnie z art. 157 § 1 KPC w brzmieniu sprzed nowelizacji z kwietnia 2010 r. istniał obowiązek sporządzenia protokołu pisemnego z przebiegu posiedzenia jawnego przez protokolanta pod kierunkiem przewodniczącego. Z posiedzeń niejawnych należało sporządzić jedynie notatkę urzędową, o ile nie wydano orzeczenia. Dopuszczalne było utrwalenie przebiegu czynności protokołowanych za pomocą aparatury dźwiękowej, o czym należało przed jej uruchomieniem uprzedzić wszystkie osoby uczestniczące w czynności. Z redakcji tego przepisu nie wynikało jednak, że utrwalenie czynności procesowych w postaci zapisu dźwiękowo wyłączało sporządzenie protokołu pisemnego¹⁷.

W świetle nowego brzmienia Kodeksu postępowania cywilnego zasadą jest sporządzanie protokołu za pomocą urządzeń technicznych umożliwiających rejestrację dźwięku albo obrazu i dźwięku. Jednakże, jeżeli ze względów technicznych nie będzie możliwe sporządzenie zapisu fonicznego albo audiowizualnego, protokół zostanie sporządzony wyłącznie pisemnie zgodnie z dotychczas obowiązującymi regulacjami. Takie rozwiązanie podyktowane jest faktem, że z różnych względów czasami nie będzie możliwe sporządzenie nagrania. Do takich okoliczności należą niewątpliwie przesłanki o charakterze techniczno-organizacyjnym, gdyż nie jest możliwe jednoczesne wyposażenie wszystkich sądów w niezbędny sprzęt i oprogramowanie, co znalazło odzwierciedlenie w procesie wdrażania reformy. Będzie ona przebiegać stopniowo.

Protokół sporządzony w postaci elektronicznej składa się z dwóch części, tj. zapisu audio albo audio-video oraz z części pisemnej. Obie są sporządzane przez protokolanta pod kierunkiem przewodniczącego. W części pisemnej jednak zawarte są najistotniejsze informacje o sprawie oraz o czynnościach podejmowanych przez uczestników postępowania w celu wywołania określonych skutków procesowych¹⁸. Do tak sporządzonego protokołu elektronicznego (zapisu audiowizualnego i jego części pisemnej) znajdują zastosowanie wszystkie przepisy dotyczące protokołu, chyba że przepis szczególny będzie stano-

¹⁷ J. Gołaczyński, E-protokół w sprawach cywilnych w prawie polskim – uwagi wprowadzające, w: J. Gołaczyński (red.), Protokół elektroniczny szansą na transparentny i szybki proces, Warszawa 2015, s. 5 i n.

¹⁸ Protokół sporządzony pisemnie zawiera oznaczenie sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwiska sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz oznaczenie sprawy i wzmianki co do jawności. Ponadto protokół sporządzony pisemnie powinien zawierać wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na posiedzeniu oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone, a także czynności stron wpływające na rozstrzygnięcie sądu (ugoda, zrzeczenie się roszczenia, uznanie powództwa, cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania pozwu) oraz inne czynności stron, które według szczególnych przepisów ustawy powinny być wciągnięte, wpisane, przyjęte, złożone, zgłoszone lub wniesione do protokołu. Jeżeli sporządzenie odrębnej sentencji orzeczenia nie jest wymagane, wystarcza zamieszczenie w protokole treści samego rozstrzygnięcia (art. 158 § 1 *in fine* KPC).

wił inaczej¹⁹. W sytuacjach, gdy okoliczności sprawy, przewidywany przebieg sprawy, a w szczególności przebieg postępowania dowodowego uzasadniają przekonanie, że zapis audiowizualny nie jest niezbędny, utrwaleniu powinien podlegać jedynie dźwięk. Decyzja w tym zakresie będzie pozostawać w gestii przewodniczącego. Przyjęte rozwiązanie znajduje bezpośrednie przełożenie na obowiązki, które zostały nałożone na przewodniczącego. Obowiązki przewodniczącego są uregulowane w Regulaminie urzędowania sądów powszechnych, mają bowiem charakter porządkowy i nie kształtują praw i obowiązków osób uczestniczących w posiedzeniu jawnym. Przewodniczący zatem, przed przystąpieniem do dokonywania poszczególnych czynności, ma obowiązek pouczyć uczestniczące w postępowaniu osoby o sposobie, w jakim zostanie utrwalony przebieg tychże czynności, a w przypadku, gdy będzie utrwalony w postaci protokołu sporządzanego za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk albo obraz i dźwięk, dodatkowo o zasadach udostępniania zapisu. Ponadto, na przewodniczącego został nałożony obowiązek czuwania nad prawidłowym przebiegiem postępowania w celu zapewnienia jego wiernego utrwalenia. Podyktowane jest to faktem możliwości skorzystania z przewodniczącego z instrumentów tzw. policji sesyjnej. Powyższe zapewnia efektywną kontrolę nad przebiegiem postępowania i dokonywaniem ingerencji w każdym przypadku, gdy jest to niezbędne.

Dokonana transkrypcja nie stanowi jednak protokołu, którym wciąż pozostaje zapis dźwięku albo dźwięku i obrazu oraz ta część protokołu, która sporządzona została w postaci pisemnej, a tym samym nie będzie ona podlegać reżimowi prawnemu charakterystycznemu dla tej instytucji prawnej²⁰. Przyjęcie opisanej konstrukcji w przypadku transkrypcji stanowi kompromis pomiędzy dążeniem do zapewnienia ekonomiki postępowania i ułatwieniem procedowania sądowi a nakładem pracy związanym z jej dokonaniem²¹.

Protokół elektroniczny jest wdrażany od 4 lat. W tym okresie ujawniły się wątpliwości związane ze stosowaniem niektórych regulacji prawnych. Po-

¹⁹ Kodeks postępowania cywilnego posługuje się neutralną technologicznie terminologią. I tak, używa się określenia: „sporządza się”, które zastąpiło dotychczasowe sformułowanie „spisuje się” (art. 157 § 1 KPC), „zamieszczenie w protokole treści samego rozstrzygnięcia” (art. 158 § 1 pkt. 2 KPC), „wpisanie” zamiast „zapisanie” (art. 273 § 1 KPC).

²⁰ W szczególności instytucji sprostowania bądź uzupełnienia protokołu uregulowanej w art. 162 KPC, aczkolwiek nie ulega wątpliwości, iż przewodniczący z urzędu będzie mógł nakazać jej korektę, jeżeli zostanie sporządzona w sposób nieprawidłowy także wtedy, jeżeli poweźmie taką wiadomość na skutek aktywności strony lub innego uczestnika postępowania.

²¹ A. Zalesińska, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.) Informatyzacja postępowania cywilnego, Komen-tarz, Warszawa 2016, s. 173 i n.; S. Kotecka, Zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, ustne uzasadnienie orzeczenia oraz wideokonferencja w polskim systemie prawnym, w: J. Gołaczyński, Elektroniczny protokół szansą na transparentny i szybkie proces, Warszawa 2015, s. 186; A. Zalesińska, Transkrypcja protokołów elektronicznych i ustnych uzasadnień, w: K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka, Warszawa 2015, s. 97–108.

selski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego²² wychodzi naprzeciw postulatowi zgłaszanemu przez środowisko sędziów, adwokatów i radców prawnych. Znowelizowany przepis art. 158 § 1 przewiduje od 8.8.2016 r. obowiązek zamieszczenia w pisemnej części protokołu także streszczenia wyników postępowania dowodowego. W ten sposób sąd i strony mogą dysponować nagraniem audio albo audio-wideo oraz pisemną częścią protokołu zawierającą elementy z art. 158 § 1 KPC, w tym streszczenie wyników postępowania dowodowego.

Nowela KPC z 2019 r. ogranicza nieznacznie stosowanie protokołu elektronicznego. Przepis art. 205⁸ KPC dotyczy sposobu protokolowania posiedzenia przygotowawczego. Ustawodawca w § 1 tego przepisu wyraźnie zrezygnował ze stosowania e-protokołu, przesądzając, że z posiedzenia przygotowawczego sporządza się protokół pisemny. Wskazał jeszcze, że w protokole tym nie zamieszcza się oświadczeń stron złożonych w ramach prób ugodowego rozwiązania sporu; przepis art. 183⁴ § 3 KPC stosuje się odpowiednio. Przewodniczący może również odstąpić od zamieszczenia innych wzmianek, jeżeli może to ułatwić rozwiązanie sporu bez rozprawy. Przebieg posiedzenia przygotowawczego w części obejmującej próbę ugodowego rozwiązania sporu nie podlega utrwaleniu w sposób przewidziany w art. 9¹ KPC. Należy wskazać, że posiedzenie przygotowawcze, co do zasady, jest posiedzeniem niejawnym, czyli nie podlega w ogóle protokolowaniu na podstawie art. 157 KPC, który dotyczy jedynie posiedzeń jawnych. Wyjątkowo zatem ustawodawca zdecydował się na protokolowanie posiedzenia przygotowawczego na posiedzeniu niejawnym z powodu tego, że na tym posiedzeniu może dojść do zawarcia ugody. Przepis § 2 art. 205⁸ KPC stanowi bowiem, że jeżeli zawarto ugodę, jej osnowę wciąga się do protokołu albo zamieszcza w odrębnym dokumencie, podpisanym przez strony, stanowiącym załącznik do protokołu. Wyłączone jest także nagrywanie prywatne tego posiedzenia przez strony w oparciu o przepis art. 9¹ KPC, choć jedynie w części dotyczącej próby ugodowego rozwiązania sporu. Chodzi o to, aby propozycje ugodowe zgłaszane przez strony w toku posiedzenia przygotowawczego nie były później brane pod uwagę przez sąd, w razie gdyby do ugody nie doszło. Co do zasady jednak do protokołu z posiedzenia przygotowawczego stosuje się bezpośrednio przepisy o protokole pisemnym – z wyjątkiem, jak wskazano wyżej, propozycji stron zgłaszanych w celu zawarcia ugody. Zresztą do protokołu tego ma zastosowanie przepis art. 183⁴ § 3 KPC, według którego powoływanie się na oświadczenia składane podczas posiedzenia pojednawczego jest w toku późniejszego postępowania bezskuteczne. Stąd też należy uznać, że nie było potrzeby ograniczenia treści protokołu pisemnego z posiedzenia przygotowawczego, skoro ustawodawca wskazał, że przepis art. 183⁴ § 3 KPC będzie miał zastosowanie do tego protokołu. Jed-

²² Zob. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, druk sejmowy Nr 2131, Sejmu VII kadencji Nr 2131.

nocześnie przewodniczący, dla zapewnienia skuteczności posiedzenia przygotowawczego, może samodzielnie zrezygnować z innych elementów protokołu pisemnego, o których mowa w art. 158 § 2 KPC. Wątpliwości może budzić możliwość złożenia zastrzeżenia z art. 162 KPC w sytuacji, gdy w planie rozprawy przewodniczący pominie zgłoszone przez stronę wnioski dowodowe²³.

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego przewidują nadal możliwość składania pism procesowych jedynie w przypadku, gdy przepis szczególny tak stanowi. Dotyczy to zatem elektronicznego postępowania upominawczego, składania wniosków o wpis do rejestru przedsiębiorców KRS spółki z o.o. tworzonej na podstawie ustawowego wzorca umowy, składania wniosku o wpis spółki z o.o. i akcyjnej oraz wniosku o wpis zastawu rejestrowego do rejestru zastawów. Można złożyć wniosek o przeprowadzenie posiedzenia jawnego umiejscowionego na podstawie art. 151 KPC, poprzez Portal Informacyjny Sądów Powszechnych został utworzony system informatyczny obsługujący tę funkcjonalność. Brak było jednak możliwości składania pism procesowych w innych postępowaniach cywilnych.

Podobnie jak w przypadku wnoszenia pism procesowych, jedynie w tych postępowaniach dopuszczalne jest zastosowanie doręczenia elektronicznego oraz wydania przez sąd orzeczenia w formie elektronicznej. Stąd powstała idea wykorzystania wzorca ustawowego w postaci elektronicznego postępowania upominawczego, dla wprowadzenia do postępowania cywilnego elektronicznego kontaktu z sądem.

Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 2015 r. umożliwia w każdej sprawie cywilnej wniesienie pisma procesowego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Konieczne jest jednak opatrzenie tego pisma bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu, a po wejściu w życie ustawy z 5.9.2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej, kwalifikowanym podpisem elektronicznym, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady UE eIDAS (art. 25 ust. 2 rozporządzenia). Zachowano jedynie w przypadku elektronicznego postępowania upominawczego oraz dla wniosków o wpis spółki z o.o. tworzonej na podstawie ustawowego wzorca umowy podpis elektroniczny zwykły. W elektronicznym biurze podawczym będzie możliwe także doręczenie elektroniczne i chodzi tutaj o model wykształcony już w elektronicznym postępowaniu upominawczym w art. 131¹ KPC. Przewiduje on doręczenie pism procesowych oraz innych pism sądowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w chwili elektronicznego potwierdzenia odbioru. W przypadku natomiast, gdy strona nie potwierdzi odbioru korespondencji w terminie 14 dni od dnia umieszczenia pisma w systemie te-

²³ G. Karaś, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Warszawa 2019, s. 166.

leinformaticznym, wówczas następuje skutek doręczenia. W ramach tej nowelizacji przewidziano także doręczenie tradycyjne, potwierdzone elektronicznie. Doręczenie pism jest potwierdzone pisemnie przez odbiorcę albo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego operatora, o którym mowa w art. 131 § 1 KPC, albo dokumentem uzyskanym z systemu teleinformatycznego²⁴. W zakresie doręczeń przewidziano w nowelizacji KPC z 2019 r. możliwość doręczania sobie wzajemnie przez pełnomocników będących radcami prawnymi, adwokatami, rzecznikami patentowymi i radcami Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej na wskazane adresy poczty elektronicznej lub inne środki komunikacji (np. faks). Pełnomocnicy muszą jednak wyrazić zgodę na taki sposób doręczania sobie wzajemnie pism procesowych i zgoda ta nie może być cofnięta, ani złożona pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu. Jedynie za zgodą wszystkich stron lub w innych uzasadnionych wypadkach sąd może zwolnić pełnomocników od tego sposobu doręczenia. Taki sposób komunikacji został wprowadzony wobec tego, że nie utworzono do tej chwili systemu teleinformatycznego mającego na celu doręczanie za pośrednictwem właśnie tego systemu, przy zastosowaniu art. 131¹, 132 § 1 i art. 132 § 1² KPC²⁵.

Nowelizacja KPC z 2019 r. przewiduje natomiast, że dokonanie wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz dalsze wnoszenie tych pism za pośrednictwem tego systemu jest dopuszczalne, jeżeli z przyczyn technicznych, leżących po stronie sądu, jest to możliwe. Przepis ten został wprowadzony, ponieważ w nowelizacji z 2015 r., w art. 20 ustawy nowelizującej zamieszczono regulację, że możliwość wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego powinna być zapewniona w okresie 3 lat od wejścia w życie ustawy (od 9.9.2016 r.), chyba że dokonywanie wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem tego systemu jest dopuszczalne, jeżeli ze względów technicznych, leżących po stronie sądu, jest to możliwe. Celem tego przepisu było określenie końcowej daty przygotowania systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie cywilne oraz zapewnienie uruchomienia tego postępowania w sytuacji powstania tego systemu przed upływem 3 lat od wejścia w życie ustawy z 2015 r. Mimo upływu już ponad 4 lat od uchwalenia ustawy z 2015 r., nie utworzono jednak tego systemu, a termin jego wdrożenia upłynął z dniem 9.9.2019 r. Obecnie w art. 6 ZmKPC19 uchylono przepis art. 20 ustawy zmieniającej z 2015 r. i dokonano zmiany art. 125 w ten sposób, że art. 125 § 2^{1a} stanowi obecnie, że „dokonanie wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz dalsze wnoszenie tych pism za pośrednictwem tego

²⁴ J. Gólaczyński, Informatyzacja postępowania cywilnego, 2016, s. 153 i n.; S. Kotecka, Informatyzacja postępowania cywilnego w Polsce, w: J. Gólaczyński (red.), Informatyzacja postępowania sądowego i administracji publicznej, Warszawa 2010, s. 10–11; A. Kościółek, Elektroniczne czynności procesowe w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2012, s. 275.

²⁵ A. Zalesińska, w: J. Gólaczyński, D. Szostek (red.), Kodeks postępowania cywilnego, 2019, s. 91.

systemu, jest dopuszczalne, jeżeli z przyczyn technicznych leżących po stronie sądu, jest to możliwe”. Obecnie zatem obowiązujące przepisy nie wskazują żadnego terminu, w którym powinien być udostępniony sądowi i stronom system teleinformatyczny umożliwiający wnoszenie pism procesowych za jego pośrednictwem. Może się zatem okazać, że ten system nie zostanie zbudowany w pełnym zakresie, a nawet w całości. Pojęcie „względy techniczne” należy rozumieć tak jak w art. 157 KPC dotyczącym protokołu elektronicznego, a przez to należy rozumieć wszelkie sytuacje, w których dany sąd nie został wyposażony w odpowiednią aparaturę rejestrującą obrazy dźwięk lub dźwięk albo niezbędna aparatura została zainstalowana na niektórych salach rozpraw²⁶.

Po nowelizacji KPC z 2019 r. wskutek braku systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe nie ma nadal możliwości wydawania wyroków w formie elektronicznej. Przepis art. 324 § 4 KPC, ustalony przez nowelizację z 2015 r., przewiduje bowiem, że w sprawach wniesionych jedynie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego możliwe będzie wydanie wyroku w formie elektronicznej i opatrzenie go bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Przepis ten na podstawie art. 13 § 2 KPC będzie miał także odpowiednie zastosowanie dla postanowień w postępowaniu nieprocesowym oraz na podstawie art. 361 KPC do postanowień, oraz do postanowień referendarza sądowego (art. 362¹ KPC)²⁷.

Nowelizacja KPC z 10.7.2015 r. zmodernizowała także elektroniczne postępowanie upominawcze, w szczególności wprowadzając możliwość złożenia przez powoda wniosku o umorzenie postępowania (art. 505³² § 4 KPC). Dotyczy to przypadku, gdy brak było podstaw do wydania nakazu zapłaty lub w razie uchylecia nakazu zapłaty (np. w wyniku wniesienia sprzeciwu). Rozwiązanie to powoduje, że Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie umarza postępowania, orzekając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu i sprawa nie jest przekazywana do sądu ogólnej właściwości pozwanego. Sprzyja to ekonomice procesowej i nie powoduje niepotrzebnych kosztów postępowania po stronie sądu²⁸. Natomiast nowelizacja KPC z 2019 r. zniosła kontynuację postępowania w razie wniesienia sprzeciwu przez pozwanego czy też w sytuacji braku

²⁶ A. Zalesińska, Transkrypcja protokołów elektronicznych, s. 164; M. Uliasz, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego, Warszawa 2019, s. 73.

²⁷ J. Gołaczyński, Informatyzacja postępowania cywilnego, 2016, s. 214; *tenże*, Elektroniczne czynności sądowe „de lege lata” i „de lege ferenda”, w: K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich (red.), Współczesne problemy postępowania cywilnego: zbiór studiów, Toruń 2015, s. 5; A. Marciniak, Elektroniczny tytuł wykonawczy jako podstawa egzekucji, w: A. Marciniak (red.), Elektroniczna postępowania egzekucyjnego, Warszawa 2015, s. 181; S. Kotecka, w: J. Gołaczyński (red.), Elektroniczne postępowanie upominawcze. Komentarz, Warszawa 2010, s. 327 i n.

²⁸ G. Bar, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2016, s. 254 i n.; Ł. Goździaszek, Elektroniczne postępowanie upominawcze po nowelizacji, w: K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka, Warszawa 2016, s. 115.

podstaw do wydania nakazu zapłaty (art. 505³³ KPC). E-sąd umorzy w takich przypadkach postępowanie i orzeknie o kosztach na podstawie art. 505³⁷ § 2 KPC, czyli – co do zasady – w elektronicznym postępowaniu upominawczym każda ze stron ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie, ale w przypadku rozpoznania sprawy w innym postępowaniu, strony mogą żądać rozliczenia kosztów poniesionych w tymże elektronicznym postępowaniu. Należy też pamiętać, że postanowienie o umorzeniu postępowania na podstawie art. 505³³ KPC doręcza się z urzędu jedynie powodowi (art. 505²⁹ KPC).

W elektronicznym postępowaniu upominawczym zachowano możliwość doręczenia pozwu wraz z nakazem zapłaty pozwanemu na podstawie art. 139 § 1 zd. 1 KPC, o ile na podstawie art. 131–138 KPC nie udało się doręczyć korespondencji, a także nie mają zastosowania przepisy art. 139 § 2 i 3 KPC lub w inny sposób przewidziany przez przepisy szczególne przewidujące skutek doręczenia. Wówczas, zgodnie z art. 505³⁴ KPC nakaz zapłaty uznaje się za doręczony, o ile adres, pod którym pozostawiono zawiadomienie, jest zgodny z adresem ujawnionym w bazie PESEL²⁹. Jednak w terminie 3 miesięcy powód może ponownie wytoczyć powództwo w sądzie właściwości ogólnej pozwanego, zachowując skutki wytoczenia powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym³⁰.

Podsumowanie

Z przedstawionego omówienia wynika, że nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego w części, która dotyczy informatyzacji, nie jest obszerna i jej zasadniczym celem jest zmodyfikowanie przepisów o wnoszeniu pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego przez rezygnację z oznaczenia daty utworzenia tego systemu; e-protokołu przez jego wyłączenie w posiedzeniu przygotowawczym; w postępowaniu dowodowym przez zwiększenie roli dokumentów, w tym elektronicznych w hierarchii środków dowodowych; w końcu przez modyfikację przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym w celu rezygnacji z kontynuacji postępowania sądowego po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu, czy w skutek braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

²⁹ *Ł. Goździaszek*, w: *J. Gołaczyński, D. Szostek* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego*, Warszawa 2019, s. 419.

³⁰ Art. 505³⁷ KPC.